

1^a Ut pars hæretica scripto ac juramento coram testibus promittat, se permissuram, ut pars catholica Religionem suam libere exercent, prolemque omnem in ea instituat: unde contrarium pactum est omnino irritum habendum; — 2^a ut similiter pars catholica eodem modo promittat, se hoc præstituram; et insuper, quantum in se erit, curaturam, ut compartis conversionem procuret; — 3^a ut tali matrimonio Parochus vel delegatus non assistat in loco sacro; nec aliqua sacra veste indutus; omissis etiam precibus quibuscumque; omni item sacra benedictione. Quæ conditiones adeo necessariae sunt, ut gravissimi peccati reus esset qui absque iis mixtas nuptias præsentia sua cohonestaret; nam præter scandalum gravissimum violaret Canones Ecclesiæ in re pariter gravissima; cooperaretur peccato aliorum item gravissimo; et sacrilegum conjugium facto suo approbaret (C).

446. Q. 5. *Quid de matrimonio inito per procuratorem?*

R. Ex hodierna disciplina, etiam in Rituali probata, matrimonium per procuratorem celebrari potest. Et validum est non tantum in ratione contractus, ut patet de ceteris, sed etiam in ratione Sacramenti, ut commune est cum Bellarmino, Billuart, Sanchez, Tournely et aliis; nam si contractus, ergo et Sacramentum inter Christianos: et sane Ecclesia id non permitteret, si aliter res se haberet. Neque obstat, quod postea a partibus renovetur consensus; id enim *majoris duntaxat cautelæ gratia faciendum suaderi* ait Benedictus XIV¹. — Mirum utique videri poterit primo intuitu gratiam sic conferri absenti, et forsitan dormienti; sed Deus gratiam largiri potest absenti sicut et præsentem: nec repugnat in dormiente effectum consequi ob consensum antea habitum

+ ¹ Loco cit., *De Syn. Diœc.* Utrum vero valeat matrimonium, etiam si mandans in perpetuum amentiam inciderit ante matrimonium celebratum per procuratorem, alii negant; quia amens habetur ut mortuus, nec censetur tunc altera pars consentire: alii affirmant; quia donec revocetur, prior consensus perseverat in virtute. Quod etiam dicendum est etsi dum procurator contrahit, principalis dormiat; nam tunc quæ habetur intentio, verius dicenda est virtualis, quam habitualis; cum procurator contrahat virtute mandati, sive consensus a principali præstiti. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 82.

+ *lib. XIII. cap. 23. n. 9.*

tempore vigiliæ. Ut tamen procurator valeat legitime matrimonium pro alio contrahere, jure hæc requiruntur:

1. Ut sit mandatum speciale; sed sufficit etiam ore tenus datum, si de eo constet. At non requiritur sexus diversitas: ideo procuratores esse possunt etiam duo mares vel duæ fœminæ; nam non ipsi per se contrahunt, sed de alieno contractu consensum tantum tribuunt.

2. Ut mandatum sit de contrahendo cum persona determinata; matrimonium enim non nisi cum determinata persona esse potest. Neque procurator alium subdeleget, nisi ad id quoque specialem habeat licentiam: secus esset contra mandantis intentionem agere.

3. Ut mandatum Parocho et testibus exhibeatur, et coram ipsis matrimonium celebretur; alioquin esset clandestinum et nullum. Oportet item ut mandatum ante celebrationem non fuerit revocatum (nec etiam mentaliter) a mandante. Secus mandatarius non amplius ipsius mandantis nomine ageret.

4. Ut procurator mandati fines minime excedat: secus non referret mandati sensus¹. In hoc tamen animadvertite, quod si conditio sit requisita a mandante, v. g., ut contrahatur tali dote vel tali tempore, si non servetur, matrimonium erit nullum. Si vero conditio jam sit requisita a jure, v. g., ut contrahatur præmissis denuntiationibus, obtenta licentia, tunc validum erit conjugium etiam sine ipsis initum, ut communiter docent; quia hæc secundæ conditiones censentur appositæ a mandante juxta mentem juris ipsius, quod quidem respicit tantum licitum.

Attamen Parochus non debet propria auctoritate seu inconsulto episcopo tale matrimonium permittere; cum ex praxi Ecclesiæ vix inter alios quam inter principes id vigeat.

Quid (quæres) si mandans fecte mandatum dederit? Si interius consentiat ante mandati executionem, probabilius videtur validum matrimonium; mandatum enim per se validum est, nec aliud requiritur, quam ut interius convalideatur. Secus, si fecte exterius mandatum dederit, licet intus

¹ Cap. *Procurator. de procuratoribus*, in 6.

serio consenserit; nam cum nullum fuit ab initio mandatum exterius, nequit solo interno consensu validari (D).

CAPUT SECUNDUM

DE MATRIMONII PROPRIETATIBUS

Art. I. — De matrimonii honestate, obligatione et sanctitate.

447. Q. 1. *An matrimonium licitum sit et honestum?*

R. Antiquiores hæretici, Marcionitæ, Manichæi et Encratitæ docuere nuptias esse rem inhonestam et turpem. Sed contrarium docet catholica veritas; nam Christus sic de matrimonio alloquitur: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*¹; atqui illa, quæ a Deo conjuncta sunt, mala esse non possunt. Adde: Christus ipse præsentia sua nuptias in Cana Galilææ actas honoravit, et insigni simul miraculo eas voluit illustrare: *Quod Dominus invitatus venerit ad nuptias*, inquit S. Augustinus, *confirmare voluit, quod ipse fecit nuptias; futuri enim erant dicentes, quod malum essent nuptiæ*².

Apostolus autem loquebatur de matrimonio, quando inquebat: *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo et in Ecclesia*³. Idem ait: *Iis, qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere...; qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit*⁴. Accedit ratio: quod ad naturæ corporalis conservationem ac speciei perpetuitatem pertinet, bonum et honestum est.

448. Q. 2. *An matrimonium cadat sub præcepto?*

R. Matrimonium cadit sub præcepto naturali; Deus enim naturæ auctor vult profecto propagationem et conservatio-

¹ Matth. xix. — ² Tract. ix in Joann. — ³ Eph. v.

⁴ I Cor. vii. Unde si quando Apostolus ac Patres videntur nuptias respuere, id intelligendum de earum abusu; vel in comparatione cum caelibatu.

nem generis humani; atqui hæ haberi legitime non possunt absque matrimonio. Imo cadit etiam sub præcepto divino positivo juxta illud: *Crescite et multiplicamini*¹. Hoc tamen præceptum obligat communitatem, ad quam quidem pertinet propriam conservationem curare; ejus iccirco esse deberet efficere, ut aliqui nubant, casu quod ex se jam non nubarent homines. Non vero obligat per se loquendo singulos homines; alioquin errasset Apostolus, cum homines invitavit ad virginitatem inquit: *Dico non nuptis et viduis: Bonum est illis, si sic permaneant, sicut et ego*².

Diximus *per se loquendo*, quia contingere posset per accidens, ut quis matrimonium contrahere teneatur, v. g. Princeps ad impedienda bella civilia, ad præfocandas hæreses; vel quis alius ad legitimandam prolem, damnum deflorationis reparandum, etc. Idem esset, si quis nollet alia media adhibere ad continentiam servandam³.

449. Q. 3. *In quonam consistit matrimonii sanctitas?*

R. Matrimonii sanctitas in eo maxime consistit, quod ipsum ad verum Sacramentum fuerit a Christo Domino elevatum, ideoque conjuges sanctificet. Matrimonium verum esse Sacramentum negant protestantes: imo olim etiam nonnulli Catholici (ut Durandus Meldensis Episcopus) nondum data definitione ab Ecclesia, atque ad monumenta traditionis non satis attendentes dubitaverunt, an matrimonium esset proprie dictum Sacramentum, gratiam producens. Verum hodie de hac veritate nequit amplius dubitari; cum de fide sit a Tridentino sic contra Lutheranos et Calvinistas definita: *Si quis dixerit matrimonium non esse vere et proprie unum ex septem legis Evangelicæ Sacramentis a Christo Domino*

¹ Gen. i et ix.

² I Cor. vii. Quinimo ad totius generis humani pulchritudinem et salutem pertinet ne omnes nubant. Si enim præstat, ut multitudo non tantum corporaliter multiplicetur, sed etiam ut spiritualiter proficiat; ideo conveniens fuit ut alii generationi, alii contemplationi vacarent. *Sicut etiam in exercitu*, ait D. Thomas, *quidam castra custodiunt, quidam signa deserunt, quidam gladiis decertant. Quæ tamen omnia de ita sunt multitudini, sed per unum impleri non possunt* (2, 2, q. 152, a. 2).

³ V. Liguori. *Op. Mor.*, l. III, n. 209.

*institutum; sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre, anathema sit*¹.

1. Id satis innuunt Scripturæ, ex sensu totius antiquitatis, Apostolus namque ait: *Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro ea.... Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo et in Ecclesia*². Quibus verbis patet Christum Dominum sanctificasse symbolum suæ unionis cum Ecclesia; sed hujus unionis symbolum est ipsum matrimonium ex Apostolo. Sane sicut homo (ita loquitur D. Chrysostomus), ut adhæreat uxori suæ et fiat una caro cum illa, reliquit patrem et matrem; ita Verbum Dei, dimisso Patre, descendit et venit ad sponsam Ecclesiam, et factus est in spiritum unum³. Ergo Christus matrimonium sanctificavit, seu illud elevavit ad Sacramenti dignitatem.

2. Constans probat traditio, ut erudite demonstrat P. Perrone: etenim utriusque Ecclesiæ Patres iique antiquissimi matrimonium in numero Sacramentorum habuerunt: dum 1. Christianorum conjugium alii inter res sacras numerant, ad Religionem pertinentes, et a ministris Ecclesiæ certo ritu celebrandas, cujusmodi inter Græcos sunt S. Ignatius Martyr⁴, Clemens Alexandrinus⁵, et S. Basilius⁶; inter Latinos vero Tertullianus⁷, S. Ambrosius⁸, et S. Siricus Papa⁹. — Dum 2. alii tradunt Christum dum nuptiis interfuit, iisdem benedictionem, sanctitatem et gratiam, qua antea carebant, adjunctisse atque indicasse, uti ex Græcis Cyrillus Alexandri-

¹ Sess. xxiv, *De Matr.*, c. i. Hac de re V. Opus, *Teorica dell'istituzione del matrimonio*, parte seconda che tratta della guerra multiforme cui soggiace; per Emiliano Avogadro conte della Motta, ecc. Torino, 1854, tipografia Zecchi e Bona. — It. Liguori, *Opera dogmatica*, sess. xxv.

² Eph. iii. In græco textu habetur *in Christum et in Ecclesiam*; quod indicat referri mysterium conjugii tanquam in terminum, in Christum et in Ecclesiam, veluti signum seu symbolum ad significandam unionem Christi cum Ecclesia, quam representat.

³ Homil. xx in cap. v, *Ad Ephes. V.* Gaume, *Catéchisme de persévérance*, vol. II. — *Civiltà Cattolica*, ser. I^a, v, x, p. 156. — Bernardus a Piconio, Estius et A Lapide in hunc locum.

⁴ Epist. ad Polycarp. — ⁵ *Stromat.* l. III. — ⁶ *Hexamer.*: hom.

⁷ L. II, *Ad uxorem*, c. viii. — ⁸ Epist. xiv, *Ad Vigil.*

⁹ Epist. *Ad Himerium*.

nus¹, et Epiphanius²: ex Latinis Ambrosius³, et Augustinus⁴. — Dum 3. denique alii *Sacramenti* nomine matrimonium noncuparunt, quod fecit Tertullianus⁵, Ambrosius⁶, Chrysostomus⁷, atque Augustinus passim, præsertim in libro *de Bono conjugali*. ubi inter cetera: *In nostrarum fœminarum nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti quam fœcunditas uteri*⁸.

3. Argumentum præscriptionis demontstrat, seu perpetua et constans utriusque Ecclesiæ orientalis et occidentalis consensus et praxis. De Ecclesia enim latina ante Tridentinum hujus rei fidem faciunt Eugenius IV⁹; ante Eugenium constantiense Concilium; ante Concilium constantiense Lucius III¹⁰; ante Lucium Gregorius M. prout fatentur adversarii nostri¹¹; ante Gregorium sacramentalia et rituales libri, qui inter septem Sacramenta semper nuptias recensent¹². — De Ecclesia græca constat ex Hieremia Græcorum patriarcha, qui sub finem sæculi XVI in censura *Confessionis Augustanæ* ex nomine totius Ecclesiæ græcæ septem profitetur esse in Ecclesia Sacramenta a Christo instituta, ac de matrimonio peculiariter ait: *Divinum Sacramentum esse, atque unum ex illis septem, quæ Christus et Apostoli Ecclesiæ tradiderunt*¹³. Atque id ipsum profitentur diversa Concilia coacta adversus Cyrillum Lucarim nova dogmata fabricantem¹⁴. Ante hos omnes Concilium florentinum, quod in hac professione jam præcesserat Simeon thessalonicensis: quibus præiverant liturgici libri¹⁵.

¹ L. II, *In Joann.*, c. xi. — ² Hær. LI.

³ Epist. xlii, *Ad Siricum*. — ⁴ Tract. IX, *In Joann.*, n. 2.

⁵ *De exhortat. castitat.*, c. v. — ⁶ L. I, *De Abraham*, c. vii, n. 59.

⁷ Hom. xx, *In Epist. ad Ep.* — ⁸ C. xviii, n. 21.

⁹ *Decret.* seu *Instruct. pro Armenis*. — ¹⁰ *Decreta contra hæret.*

¹¹ Ut Calvinus, *Instit.*, l. IV, c. xix.

¹² Cf. Martenium, *De antiq. Eccl. ritib.*, l. I, p. XI, c. ix, art. 5.

¹³ Cf. Ep. cui tit. *Censura orientalis Ecclesiæ de præcipuis nostri sæculi hæreticorum dogmatibus, Hieremiæ Constantinopolitani patriarchæ, etc.*, a Stanislao Socolovio ex græco in latinum conversa. Dilingæ, 1582, c. vii, pag. 105, 111 et 116.

¹⁴ Cf. Renaudotium, *De la perpétuité, etc.*, t. V, l. VI, c. i.

¹⁵ Libri liturgici sunt veluti fidei promptuaria et indices rerum credendarum christiano opulo propositi, magnaque est illorum auctoritas, quando

Tandem hisce omnibus accedit testimonium sectarum quæ jam a sæculo V vel VI a Romana catholica Ecclesia separatae sunt; quæ omnes eandem tuentur veritatem mira consensione, non quidem uti rem de novo invecam, sed uti a veteribus acceptam et traditam¹.

Dices: *Sacramenta N. L. producunt quod significant; atqui matrimonium non producit quod significat, scilicet unionem Christi cum Ecclesia; ergo non est Sacramentum.* R. non producit quod significat sub uno respectu, concedo; sub altero, nego. Duo significat matrimonium: *speculative* unionem Christi cum Ecclesia; *practice* dilectionem inter sponso, seu unionem animorum per gratiam. At matrimonium priorem tantum repræsentat; sed posteriorem etiam operatur (E).

450. Q. 4. *Quinam est matrimonii minister?*

R. Canus omnium fortasse primus anno 1563, Bailly, Collet, Concina, Dens, Estius, Sylvius, Tournely aliique censent, Sacerdotes esse ministros Sacramenti matrimonii. Quod dicunt esse conformius et Patrum et Conciliorum doctrinæ, in quibus habetur benedictione Sacerdotis matrimonium *sanctificari, conciliari, obsignari*². Adde: Apostolus appellat Sacerdotes *dispensatores mysteriorum Dei*, id est Sacramentorum³: hoc porro non verificaretur in matrimonio, si ipsi essent dumtaxat testes conjunctionis sponso, gratiam sibi invicem conferentium. Præterea Tridentinum hanc formam a Parocho usurpandam assignat: *Ego vos in matrimonium conjungo*; quæ verba vanum haberent sensum, si Parochus non esset hujus Sacramenti minister.

Sed communis sententia, quæ videtur moraliter certa, quæ et antiquitate et universalitate præstat; et quæ ita in Scholis ante Tridentinum dominabatur, ut teste Benedicto XIV, ad fidem pertinere crederetur; quamque invicte tuentur

n aliquo dogmate admittendo conspirant: *Lex supplicandi*, ait PP. Cælestinus, *Regulam constituit credendi*.

¹ V. Perrone in absolutissimo Opere, *De matrimonio christiano*. Romæ, 1858, l. I, sect. 1, c. 1.

² Tertullianus, l. II, *Ad uxorem*; Ambrosius, Epist. XIX, *Ad Vigilium*; et Carthag. IV.

³ I Cor. IV. — V. Klée, *Hist. des dogmes*.

Barbosa, Billuart, Fagnanus, Frassen, Gerdil, Gonet, Gotti, Layman, Liberius a Jesu, Liebermann, Martene, Devoti Patuzzi, Scotus, Suarez, Sardagna, Vasquez aliique innumerum cum Bellarmino ac D. Thoma, docet ipsos contrahentes esse ministros matrimonii.

Prob. 1. Eugenius IV in Decreto ad Armenos, sanam doctrinam circa septem Sacramenta compendiose tradere volens, ait de matrimonio: *Causa efficiens matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de præsentibus expressus*; ergo ipsi contrahentes sunt ministri, si eorum consensus est causa efficiens matrimonii. Dixit *regulariter*; nam mutuus consensus potest etiam sine verbis, nempe per nutus aliquanto exprimi, ut evenit in mutis.

2. Tridentinum expresse declarat omnia conjugia clandestina (id est sine assistentia Parochi) ante ipsum Concilium celebrata, fuisse *rata et vera*; idque negantes anathemate percutit⁴. Jam vero, si talia matrimonia erant rata et vera, ergo erant etiam Sacramenta; matrimonia enim fidelium esse nequeunt rata et vera, quin simul sint etiam Sacramenta⁵. Sed si dicta matrimonia erant vera Sacramenta, quamvis sine Parochi præsentia celebrata; ergo necessario dicendum est solos sponso eorum fuisse ministros, non Parochum. Hoc argumentum valde exaltat Benedictus XIV: qui etiam sententiam hanc nostram *communioem magisque receptam* dicit⁵.

3. Idem Tridentinum, dum nuptiæ ineuntur, imponit quidem Parocho, ut dicat: *Ego vos in matrimonium conjungo*; sed statim addit: *Vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuscujusque Provinciæ ritum*. At si Concilium putasset Parochum esse ministrum, quomodo potuisset ei pro forma

⁴ Sess. XXIV, c. 1, *de R. matr.*

⁵ Sic enim habet Innocentius III (c. VII, *De div.*): *Etsi matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum. Inter fideles autem verum et ratum existit; quia Sacramentum Fidei (id est Baptisma) quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit conjugii Sacramentum, ut ipsum in conjugibus, illo durante, perduret.*

⁵ *De Syn. Diœc.*, l. VIII, c. XVII; et l. XIII, c. XXII ait: *Quod Parochus assistit matrimonio tantummodo uti testis auctorizabilis pro Ecclesia.*

præscribere quæcumque verba, quæ sint juxta ritum in unaquaque Provincia receptum? Hoc argumentum dicit card. Pallavicini sibi evidens visum fuisse ad probandum contrahentes ipsos veros esse ministros, non vero Parochum aut alium Sacerdotem¹. Adde: verba, quæ juxta adversarios formam sacramenti constituunt, nova esse ac desiderari prorsus in omnibus fere antiquis Ritualibus²: imo alicubi Sacerdos hæc sola verba pronuntiat: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*. Adde: in matrimoniis mixtis nulla a parochis est adhibenda forma; et tamen illa vera matrimonia sunt et vera sacramenta. — Utique matrimonium res sacra est utpote sanctificatum a Christo Domino, qui amoris naturali suam adjecit gratiam, ideo et in faciem Ecclesiæ juxta ejus leges celebrandum: hæc tamen minime evincunt gratiam necessario conferri debere per Sacerdotis benedictionem.

4. Pluries S. Concilii C. declaravit matrimonia valere etiam in facie Ecclesiæ, licet Parochus nulla verba proferat; licet affectet verba sponsorum non intelligere, oculos claudat, renuat, increpet, etc., modo præsens adsit humano modo, et quid agitur, revera intelligat. At si Parochus esset matrimonii minister, concipi nequit quomodo illud possit conficere passive tantum se habendo, imo reluctando omnino.

5. Si quod matrimonium invalide initum fuerit, jubentur

¹ *Hist. Conc. Trid.*, l. XX, c. iv, n. 1.

² Martene, *De Antiq. Eccl. ritibus*, l. I, p. II, c. ix. His addendum, quod Benedictus XIV scribit ut Pontifex in suo Decretali seu Epistola ad archiep. Geanum, incipiente *Paucis ab hinc*, anno 1758, 19 martii, ubi thesim nostram aperte tuetur, dum ait, quod matrimonii *materia est mutua corporum traditio verbis aut nutibus assensum exprimentibus; et mutua corporum acceptatio forma*. — Huc accedit responsio data a Pio VI ad episcopum Lucionensem, 28 maii 1793, pro tempore gallicanæ persecutionis, quando legitimi Parochi dispersi erant: *Quoniam complures ex illis fidelibus non possunt omnino Parochum legitimum habere, istorum profecto conjugia contracta coram testibus et sine Parochi præsentia, si nihil aliud obstat, et valida et licita erunt, ut sæpe sæpius declaratum fuit a S. C. C. Tridentini interprete*. Cum autem omnia fidelium matrimonia sint Sacramenta, concludendum illorum ministrum non esse Sacerdotem; nam sine ipso celebrari possunt. Dissert. S. Alphonsi, *Op. Mor.*, l. VI, n. 897; *Homo Apost.*, tract. XVIII, n. 28. Ferraris, *vº Matrimonium*. — Nardi, *Elementi di diritto ecclesiastico*, § 376.

quidem conjuges consensum inter se renovare; non vero iterum Sacerdotis ministerio uti; quod probat sane Sacerdotem non esse ministrum, ne dicere velimus Ecclesiam esse sollicitam de procuranda validitate contractus, et non curare illius sanctitatem. Dicendum ergo cum Angelico: *Consensus expressus per verba de præsentia inter personas legitimas ad contrahendum, matrimonium facit, quia hæc duo sunt de essentia Sacramenti; alia autem omnia sunt de solemnitate Sacramenti, quia ad hoc adhibentur ut matrimonium convenientius fiat*¹. Iterum: *Benedictio Sacerdotis non est de essentia matrimonii, sed quoddam sacramentale*².

Hiscæ perpensis (concludimus cum P. Perrone Romæ professore) *posteriori huic sententiæ, quæ in hac romana Ecclesia pariter viget, plene adhærendum ducimus, eique subscribimus*³ (F).

451. Q. 5. *Quænam est materia et forma Sacramenti matrimonii?*

R. In eorum sententia, qui docent Sacerdotes esse ministros Sacramenti matrimonii, ejus *materia* est contractus valide initus: *forma* autem sunt verba sacerdotalis benedictionis.

In alia vero communi sententia, quæ tuetur ministros matrimonii esse ipsos contrahentes, ex SS. Antonino et Bonaventura docent materiam *remotam* esse corpora contrahentium mutuo sibi invicem tradenda, sive jus mutuuum in corpus alterius; *proximam* esse ipsam actualem traditionem juris in corpora factam per verba, seu signa consensum exprimentia; *formam* vere esse mutuam acceptationem verbis, aut signis expressam⁴. Nam sicut in ceteris contractibus res sunt materia remota; rerum traditio, materia proxima; consensus expressus per verba vel signa, forma: ita in matrimonio corpora (sive jus in corpora) sunt materia remota; traditio hujus juris, materia proxima; mutua autem acceptatio sive consensus exterius expressus, forma.

¹ *Suppl. q. 45, a. 1.* — ² In 4 sent., dist. 26, q. 1, a. 3.

³ V. tum ejus *Prælectiones Theologicæ*, tum ejus *Opus, De matrimonio christiano*.

⁴ V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 880.

Art. II. — De matrimonii unitate et indissolubilitate.**452. Q. 1. Quid est matrimonii unitas?**

R. Matrimonii unitas est *conjunctio unius cum una*, et dicitur *monogamia*. Unitatem matrimonio convenire patet ex Evangelio, quo prohibet quidquid monogamiæ adversatur: nempe tum *biviratus* simultaneus, seu multiplicitas virorum uno et eodem tempore cum una muliere (dicitur *polyandria*); tum *polygamia* item simultanea, seu multiplicitas uxorum uno eodemque tempore cum uno viro¹.

453. Q. 2. An biviratus sit licitus?

R. *Biviratus simultaneus* non minus divino juri quam ipsius naturæ legibus directe adversatur. Quod attinet ad jus divinum exinde constat quod nusquam in sacris Litteris polyandriæ exemplum ullum afferatur, licet habeantur exempla polygamie. Imo Apostolus absolute pronuntiat: *Mulier vivente viro, vocabitur adultera si fuerit cum alio viro*². Repugnat item juri naturali, nempe primariis matrimonii finibus, id est generationi et congruæ proles educationi: 1. generationi, quia etiamsi generatio totaliter non tollatur, cum contingat mulierem bis foetum evadere gravidam; attamen multum impeditur, quia vix potest accidere, quin corruptio eveniat quantum ad utrumque foetum, vel quantum ad alterutrum. Et experientia constat illas mulieres esse infœcundas ob mixturem plurium seminum, prout patet in meretricibus³; 2. educationi, quia ex multorum congressu proles redditur incerta, ut nemo sit, qui ejus curam suscipere velit: *et ideo*, ait D. Thomas, *nulla lege, vel consuetudine est permissum unam mulierem habere plures viros*⁴.

¹ Polyandria sic dicitur a *polys* plures, et *anēr* homo. Polygamia a *polys* plures, et *gamos* nuptiæ. Monogamia vero a *monos* solus, et *gamos* nuptiæ.

² Rom. vii, 3. V. Alasia, *De matrimonio*; Bouvier, Billuart, Knoll, etc.

³ V. Debreyne, *Essai sur la Théol. mor.*, ubi legitur: « On compte, en général, que deux cents femmes prostituées ne produisent que deux ou trois enfants par an. »

⁴ Suppl. q. 65, a. 4.

Diximus *biviratus simultaneus*; nihil enim prohibet, quominus mulier mortuo priori conjuge, alterum ducat; est contra Montanistas et Novatianos. Hinc Apostolus: *Mulier alligata est legi (matrimonii) quanto tempore vir ejus vivit. Quod si dormierit vir ejus, liberata est. Cui vult, nubat: tantum in Domino*¹. Hinc Hieronymus: *Non damno bigamos, imo nec trigamos, et si dici potest, octogamos*². Hinc Eugenius IV ad Armenos: *Declaramus, non solum secundas, sed et tertias et quartas, atque ulteriores nuptias, si aliquid impedimentum canonicum non obstet, licite contrahi posse.* — Non negamus tamen sanctis Patribus secundas nuptias esse invisas, quando aliqua peculiaris non adsit circumstantia; cum videantur esse signum parvæ continentie ac perfectionis. Et hac de causa in Ecclesia ut parum honorificæ habentur; imo tanquam irregulares bigami ab Ordinibus arcentur, juxta quod præcipit Apostolus Paulus³.

454. Q. 3. An licita sit polygamia?

R. *Polygamia simultanea, quamvis absolute non repugnet juri naturæ*, eam tamen Christus in Lege nova omnino prohibuit: de fide est contra Lutherum, Melancthonem, Bucerum aliosque ejusdem sectæ. Christus expresse ait: *Quicumque dimiserit uxorem suam et aliam duxerit, adulterium committit*⁴; sed si adulter est qui dimissa uxore, aliam ducit; multo magis adulter erit qui id agit, priore retenta. Dein Paulus hæc habet: *Vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier*⁵; ergo injuriam facit uxori suæ vir ille, qui corpus suum alteri uxori tradit. Et Tridentinum: *Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, et hoc nulla lege divina esse prohibitum, anathema sit*⁶. Hinc si infidelis, qui plures uxores habet, ad Baptismum admitti velit, debet retinere unam tantum uxorem, nempe primo valide acceptam, alias uti illegitimas dimittendo⁷.

455. Diximus: 1. polygamia simultanea; successiva enim,

¹ I Cor. vii.

² Ep. xxx, Apol. pro lib. contra Jovin.

³ Tit. i, 6; I Tit. iii, 12. — V. Ferraris, v° *Bigamia*. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VII, n. 455.

⁴ Marc. x. — ⁵ I Cor. vii. — ⁶ Sess. xxiv, can. ii. — ⁷ C. viii, *De divort.*

quæ evenit quando vir, mortua conjuge, aliam ducit, permittitur; 2. *quamvis absolute juri naturali non repugnet*; per se enim loquendo hæc illi non repugnat, ut observat Angelicus¹: neque ex parte generationis, cum unus vir possit plures mulieres fœcundare; neque ex parte educationis prolis, quia unus pater valet educare plures filios, sicut unus magister plures discipulos. Hinc patet contra Calvinum non peccasse Patriarchas qui Deo permittente, plures habuerunt uxores².

456. Q. 4. *An matrimonium sit indissolubile?*

R. Certum est, vivente comparte, hoc matrimonio generatim loquendo convenire, ut nequeat amplius dissolvi: matrimonium contractus quidem est, sed contractus natura sua indissolubilis, ac nimium ab aliis contractibus diversus. Probat: 1. ex Apostolo, qui ait: *Mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit*³; 2. ex Tridentino: *Matrimonii perpetuum, indissolubilemque nexum primus humani generi parens Divini Spiritus instinctu pronuntiavit, cum dixit: hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea*⁴. Quæ verba etiam de matrimonio rato sunt accipienda, ut notant Salmanticenses, cum ea indistincte prolata sint: 3. ex inconvenientibus: aliter enim lata esset via matrimoniorum dissolutionibus. Societas conjugalis concuteretur, familiæ turbarentur, et animi ubique forent anxii; quot enim, primo frigescente amore, novos semper inquirerent malæ libidinis vesania ducti! Esto, quod nonnunquam societas inter con-

¹ Suppl. q. 65, a. 4.

² Hoc tamen semper intelligendum est absolute loquendo, uti notavimus. Non enim negandum est, polygamiam non adeo naturali jure congruere; si enim se totam tradit mulier uni viro, ita et totum videtur quod debeat vir se tradere uni uxori. Adde numerosam prolem difficilius contineri; et plures simul uxores difficilius in pace vivere. Merito ergo Christus matrimonium ad primævam institutionem revocavit dicens: *Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum et feminam fecit eos, et dixit: propter hoc dimittet homo patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una; itaque jam non sunt duo, sed una caro.* Matt. XIX. — V. Perrone, *De matrimonio christiano*, l. III, sect. 1, c. n, a. 2. — Ferraris, v^o *Polygamia*.

³ I Cor. VII. — ⁴ Sess. XXIV, *De matr.*

juges sit importabilis; at privata incommoda patienter toleranda, ut bonum generale obtineatur. Adde: illis incommodis satis provideri potest per separationem corporis, habitationis et etiam honorum conjugum (G).

DISPUTATIO SECUNDA DE MATRIMONII PRÆPARATIONE SEU DE SPONSALIBUS

CAPUT PRIMUM

DE SPONSALIIUM NATURA ET DIVISIONE.

457. Q. 1. *Quid sunt sponsalia?*

R. Sponsalia dicta sunt a *spondendo*, quia veteribus *mos fuit stipulari, et spondere sibi uxores futuras*: hinc puella quæ in uxorem promittitur, dicitur *sponsa*: ille vero, cui illa promittitur et qui ei repromittit, *sponsus*. Antiquissima est in Ecclesia catholica consuetudo præmittendi sponsalia matrimonio. Atque his fortasse de causis: 1. ut matrimonium maturiori consilio ineatur; 2. ut sponsi tempore intermedio valeant se præparare ad gratiam Sacramenti; 3. ut cognoscatur, an aliquod adsit impedimentum; 4. *ne vilem habeat maritus datam, quam non suspiraverit sponsus dilata*¹.

Quæ quidem causæ hisce versibus possunt exprimi:

*Serius ut volvas, animusque paretur ad alta,
Ne quid adhuc obsit, vincti ut mora firmet amores.*

458. Definiuntur sponsalia pressius: *Promissio mutua futuri matrimonii*. Communiter tamen definiri solent: *Promissio vera, deliberata, mutua, et signo sensibili expressa futuri matrimonii, inter personas idoneas ac determinatas*.

¹ S. Augustinus, l. VIII *Conf.*, c. III. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 851.